

literatura medieval, edició que millora molt les seves antecessores i que resultarà de gran utilitat per a les que puguin seguir-la en l'esdevenidor. És un mèrit més que el Sr. Amadeu Pagès, antic i docte conreador del camp de la nostra història literària, ha contret als nostres ulls, i un nou títol, i no pas el més petit, pel qual s'ha fet creditor de la nostra reconeixença.

M. COLL i ALENTORN

Tractats de cavalleria. (Guillem de Vàroich. — De batalla. — PERE III : *Tractat de cavalleria.* — PERE JOAN FERRER : *Sumari de batalla a ultrança.* — PONÇ DE MENAGUERRA : *Lo cavaller.*) A cura de PERE BOHIGAS. Barcelona, Editorial Barcino, 1947. 216 pàgs. (ENC, A, LVII).

Els llibres didàctics encaminats a donar direcció ideal i norma jurídica a la cavalleria foren relativament abundosos en la literatura catalana medieval, a partir del venerable *Orde de Cavalleria* de Ramon Llull. Aquest llibre i altres del mateix gènere seran publicats, en volums a part, a la benemèrita col·lecció que ara ha fet un nou servei a les lletres catalanes, posant sots la cura competent del Sr. Bohigas aquest recull de cinc obres : una d'elles inèdita i del tot desconeguda fins ara ; les altres quatre, només llegibles en edicions ben difícils de trobar. Així, doncs, el volum que ací comentem ens ofereix una doble vàlua de divulgació i de troballa literària nova, que el farà igualment estimable pel gran públic i per la minoria dels erudits. La notícia preliminar, model de sobrietat granada i plena de suggerències, i les notes, el glossari final i l'acurada confrontació que l'editor ha fet d'impresos i manuscrits per tal d'establir els textos correctes, mereixen l'aplaudiment dels amants de les bones lletres.

La novetat principal del volum consisteix, és clar, en el *Guillem de Vàroich*, no sols pel seu caràcter d'inèdit, sinó per la seva bellesa entre didàctica i novel·lesca, i per haver estat font immediata dels trenta-nou capítols primers del *Tirant lo Blanch*. El Sr. Bohigas, als preliminars i a les notes, en fa un estudi comparatiu relacionant-lo amb l'*Orde de Cavalleria* de Llull i amb el poema anglo-normand *Gui de Warwick*. Les conclusions poden resumir-se dient que l'episodi del cavaller-ermità del *Tirant* procedeix directament del *Guillem de Vàroich*, el qual — a causa dels manlleus literals de Llull — no pot ésser traducció de cap altra llengua, sinó que fou originàriament escrit en català. Creu també l'autor que les versions angleses de *Gui de Warwick* poden haver inspirat altres indrets del *Tirant*, independents d'aquest episodi. Per a qui conegui les qüestions d'història literària que hi ha plantejades entorn del *Tirant*, no caldrà remarcar la importància d'aquestes conclusions. El Sr. Bohigas, no volent anar més enllà, s'ha limitat a establir els termes nous del problema. L'autor del *Guillem* és probablement el mateix Joanot Martorell ; el Sr. Bohigas, però, no gosa afirmar-ho del tot. El Sr. Martí de Riquer, a la seva recent edició del *Tirant lo Blanch*, treu partit d'aqueixes conclusions, i amb nous raonaments es decideix a establir la identitat d'autor de totes dues obres, cosa que jo crec també segura, tant pels motius adduïts pel Sr. Riquer com pels que en un altre lloc hi aféigeixo.¹

1. Vegeu *Noves recerques sobre «Tirant lo Blanch», ER, I (1947-48), 135-139.*

Les altres obres aplegades en aquest volum van donades per llur ordre cronològic. El *De Batalla*, la data del qual pot fixar-se, segons l'estudi preliminar, entré els anys 1251 i 1255, té caràcter del tot judicial. Una altra obreta, de Pere III, publicada per Bofarull sots el títol arbitrari d'*Obra de mossèn sent Jordi e de Cavalleria*, és ara anomenada encertadament pel Sr. Bohigas *Tractat de cavalleria*. Llevat del pròleg, gairebé tot el text és traducció de la *Partida II* del Rei Savi de Castella. El *Sumari de batalla a ultrança*, de Pere Joan Ferrer, és una reglamentació del duel; no té, però, el to eixutament legal del *De batalla*, sinó que es fixa de preferència en l'aspecte sumptuari i ritual d'aquella cavalleria ja decadent del segle xv, tan tocada i posada en matèries de procediment. Finalment, *Lo Cavaller*, de Ponç de Menaguerra, ens parla de l'acte del torneig amb esperit deportiu — com ha dit amb justa expressió el Sr. Bohigas —, i amb la força descriptiva i l'abundor verbal de l'estil de valenciana prosa. És una mostra de com la literatura i la vida es penetraven i influïen indèstrialment.

S. GILI i GAYA

ALCOATI: *Libre de la figura del uyl*. Text català traduït de l'àrab per mestre JOAN JACME, i conservat en un manuscrit del XIV^m segle a la Biblioteca Capitular de la Seu de Saragossa. Ara exhumat i presentat per LLUÍS DEZTANY, amb una notícia històrico-medical del Dr. JOSEP M. SIMON DE GUILLEUMA. Barcelona 1933. 248 pàgs.

El «*Libre de les Medicines particulars*». Versió catalana trescentista del text àrab del Tratado de los medicamentos simples de Ibn Wáfid, autor médico toledano del siglo XI. Transcripció, estudio proemial y glosarios por LUIS FARAUDO DE SAINT-GERMAIN. Barcelona, Real Academia de Buenas Letras, 1943. XX + 200 pàgs. + II làms.

Sota el pseudònim Lluís Deztany, el pacient i erudit investigador d'arxius Sr. Lluís Faraudo de Saint-Germain ens ha donat una excel·lent edició del *Libre de la figura de l'uyll*, escrit en el segle XII pel metge toledà Salomó ben-Arit al-Coatí, cristià, però habitant entre musulmans i escriptor en aràbic del seu tractat d'oftalmologia.

La versió catalana, feta en el segle XIV per mestre Joan Jacme, es troba en un manuscrit de la Biblioteca Capitular de la Seu de Saragossa i fou descrit pel P. Josep M. March (*BBC*, VI). Conté 102 fols., dels quals manca el xcvi.

El Sr. Faraudo dóna una transcripció acuradíssima del text, portant la seva escriptura fins a fer coincidir cada pàgina i columna de l'edició amb cada cara i columna del manuscrit original. Això l'obliga a una desigualtat de mida de la caixa de composició, amb diferències d'una plana a l'altra en quant al nombre de ratlles, amb un excés d'amplitud del marge inferior i amb una gran profusió d'espais entre mot i mot, que sovint estan separats per més de doble quadratí. Això dóna a l'edició un aspecte poc agradable tipogràficament, i creiem que no és un bon substitutiu del sistema usual d'indicar marginalment o dins el mateix text els canvis de foli.

La cosa important, però, és la cura exquisida posada per l'editor en la transcripció, la seva perspicàcia per a interpretar les lectures difícils i el seu encert en l'elaboració del glossari que precedeix el text.